

NY Veiledning

Vannmiljø i arealplanlegging

Foto: Lise Sørensen

Seminar Norsk vannforening
Arealplanlegging og vannmiljø Oslo 2024
Lise Ristad, Miljødirektoratet

Vannmiljø i arealplaner- ny digital veileder er på vei

- Arealforvaltningen er sentral for å ivareta vannmiljøet.
- Vannforskriften setter rammer for arealplanleggingen
- Veiledning for å ivareta vannmiljø iht. vannforskriften i arealplaner har lenge vært etterspurt
- Publisering årsskifte 2024/2025

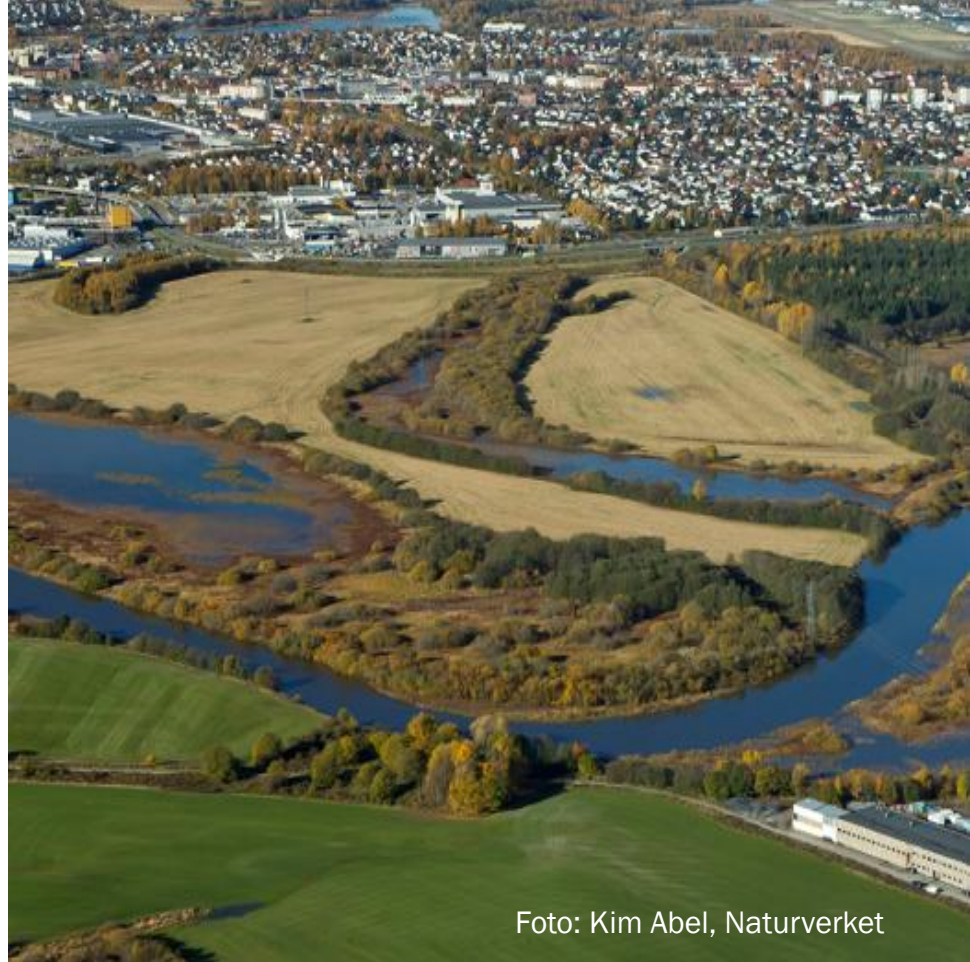

Foto: Kim Abel, Naturverket

Om veilederen- hovedinnhold

Innføring i vannmiljø og vannforskriften

- Hva er vannmiljø og hvordan påvirkes det av arealbruk?
- Vannforskriften- setter rammer for arealforvaltningen
- Krav til kunnskapsgrunnlaget

Hvordan ivareta vannmiljø i planarbeidet

- KPA
- Reguleringsplan
- Føringer og annet regelverk som angår vannmiljø

Versjon 1.0 av veiledningen avgrenses til å omfatte ferskvann. Rammene og målene i vannforskriften gjelder kystvannsforekomster på samme måte som elve- og innsjøforekomster.

Arealplaner/ arealinngrep påvirker vannmiljøet

- **Fysiske inngrep**- eks: bekkelukking, vandringshindre, fjerning av kantvegetasjon, graving i og deponering av masser.
- **Forurensing** (miljøgifter, avrenning av næringsstoffer eller organisk materiale).

Deponering av sulfidholdig stein i sjø fra ny E18-trasé
Forsøk med metallutlekking og karakterisering av sedimentet i Kaldvellfjorden

Foto: Ole R Sandven

Foto: Lise Risstad

Foto: Ole R. Sandven

Arealplaner kan påvirke vannmiljøet langt utenfor selve planområdet

- **Direkte og indirekte påvirkninger**
 - Direkte effekter som bla. fjerning, eller reduksjon av leveområder.
 - Gravearbeider kan gi indirekte effekter i form av avrenning
- **Påvirkning oppstrøms og nedstrøms**
 - Eks: Tiltak som medfører vandringshinder for fisk og andre vannlevende organismer.

Fra Hordaland er det et eksempel på hvordan sprenging og gravearbeider lenger opp i nedbørsfeltet førte til at jord- og steinpartikler havnet i en sidebekk til Mjåtveitelva, langt unna tiltakets planområde.

Veileder naturmangfoldloven: KLD

Advarer mot konsekvenser av veiprosjekt

I forbindelse med ny reguleringsplan for E6, vil Nye Veier AS fylle ut et areal på 50 000 kvm. i brakkvannsdeltaet i Stjørdalselvas utløp. Hensynet til å **hindre forringelse av vannmiljøet** er overordnet og fastsatt i norsk forvaltningsrett. **Vannområdekoordinator** vurderer i sitt notat til kommunen at **vilkårene etter vannforskriften ikke er oppfylt** med planforslaget og at dette gir grunnlag for å avvise tiltaket.

Vannområdekoordinator for Stjørdalsvassdraget, Bjørn Borge Skei (til høyre) har gitt sine faglige råd til politikerne om utfylling og utslipp til vann i fjorden. Nå skal søknaden fra Nye Veier behandles politisk.

Stjørdalsnytt 28.05.2020, av Kjell Arnfinn Aune

«Utbyggingen av E6 ved Hellstranda har blitt et lærestykke i hvordan store veiprosjekter ikke skal gjennomføres»

Innleggsforfatter Anne Marit Ligaard, leder i Naturvernforbundet i Stjørdal og Meråker, skriver om utbyggingen av E6 i Stjørdal.

Artikkel i Bladet. 9 des. 2022, innlegg fra Anne Marit Ligaard leder Naturvernforbundet Stjørdal.

Vannforskriften

LOVDATA

Forskrift om rammer for vannforvaltningen

Formål: å sikre helhetlig beskyttelse og bærekraftig bruk av vannmiljøet

- Vannforekomstene skal beskyttes mot forringelse, forbedres og gjenopprettes slik at de har minst god miljøtilstand.

Vannforskriften er en rammeforskrift som:

- Vannforskriften omfatter alle vannforekomster i ferskvann og kystvann.
- gjelder for alle sektorer som forvalter, eller tar beslutninger som har konsekvenser for vannmiljøet.

Dette innebærer at:

- Berørte myndigheter (bla. planmyndigheten) skal følge opp de rammene vannforskriften setter innenfor de respektive myndigheters lovverk og virkemidler

Vannforskriften fastsetter miljømål som skal legges til grunn i arealplanleggingen

- Miljømålene er fastsatt i forskrift, dvs. de er juridisk bindene
- Det overordna målet er at alt vann skal ha svært god eller god økologisk, kjemisk og kvantitativ tilstand (vannforskriften §§ 4 til 7).
- Dette innebærer at:
 - Ny eller endret arealbruk skal **ikke medføre forringelse** eller at **miljømålene** for vannforekomster ikke nås.
 - Der hvor miljømålene ikke er nådd skal tilstanden forbedres ved å gjennomføre nødvendige tiltak
 - Unntak fra hovedregelen forutsetter at vilkår i **vannforskriftens § 12** er oppfylt.

Miljømål for den enkelte vannforekomst finner du i [Vann-Nett](#).

Foto : Lise Risstad

Lynkurs om vannmiljø

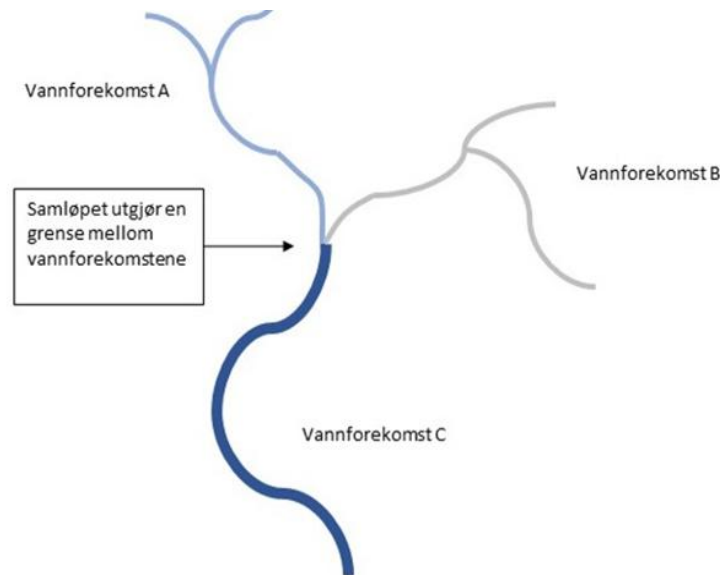
- Hva er en vannforekomst?
- Hva er vannmiljø/
miljøtilstand?
- Hva er forringelse?

Hva er en vannforekomst?

For å kunne vurdere miljøtilstand må vassdragene være inndelt i mer målbare enheter.

En vannforekomst er en avgrenset og betydelig mengde av overflatevann, som for eksempel en innsjø, elvestrekning, bekk eller et avgrenset volum grunnvann

En vannforekomst skal ligge innenfor ett nedbørfelt og ha samme vanntype (egenskaper). Vi skiller mellom elve-, innsjø-, kyst- og grunnvannsforekomster.

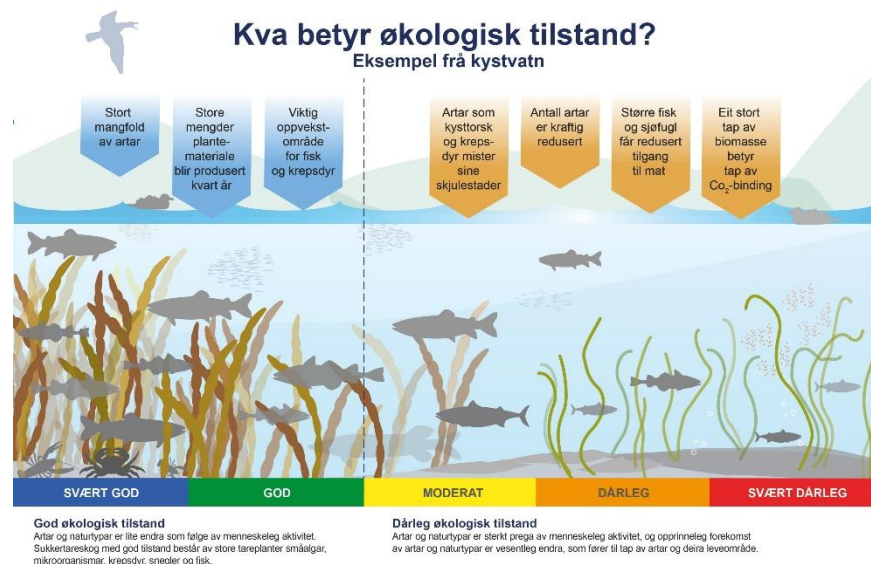

Illustrasjon som viser et eksempel på hvordan vannforekomster i elv er delt inn (Miljødirektoratet)

Hva er vannmiljø/ miljøtilstand?

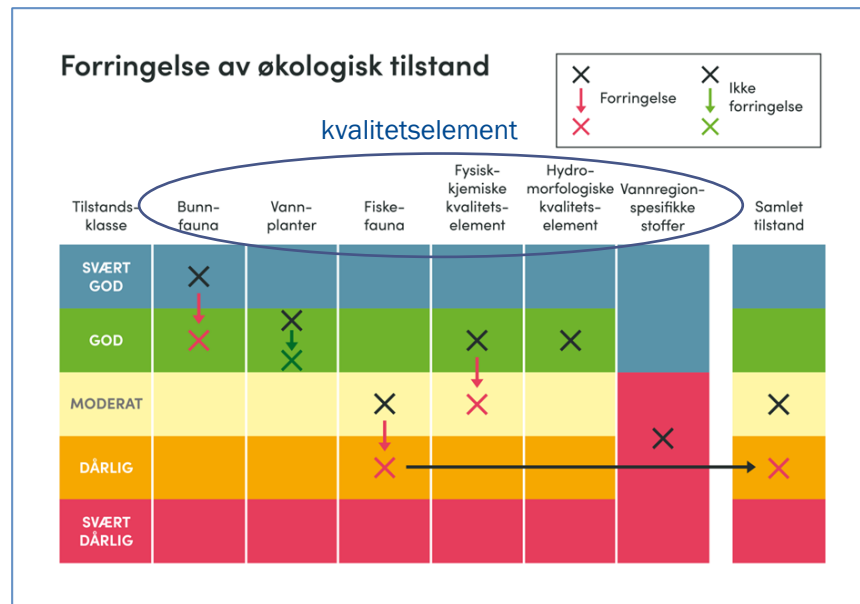
Vannmiljø er vannforekomstens økologiske, kjemiske og kvantitative tilstand

- **Økologisk tilstand:** beskriver tilstanden til vannlevende organismer og leveområdene deres.
- **Kjemisk tilstand** beskriver hvorvidt vannet er påvirket av særlig skadelige miljøgifter, og hvor høy konsentrasjonen av disse miljøgiftene er.
- **Kvantitativ tilstand** er mengden vann i en grunnvannsforekomst.

Hva er forringelse?

- Dersom et inngrep/ en aktivitet medfører at ett kvalitetselement, går fra dagens tilstandsklasse til en lavere tilstandsklasse, er det en forringelse av tilstanden.
- Eks: dersom en påvirkning fører til at kvalitetselementet fisk går fra god til moderat tilstand regnes det som en forringelse.

Figuren viser eksempel på vurdering av forringelse i en elv, basert på seks utvalgte kvalitetselementer. Kvalitetselementene listet i figuren over er ikke en fullstendig oppstilling av alle kvalitetselementer. Figur: Miljødirektoratet

Forringelse av miljøtilstanden skal vurderes av kvalifiserte fagpersoner

Utredninger om vannmiljø skal:

- alltid gjennomføres av personer med nødvendig fagkompetanse om økologiske sammenhenger (hydrologi, vannkjemi og biologi).
- følge standardiserte metoder
 - metodikk for utredning av vannmiljø beskrevet i KU- håndbok M-1941
- Aktuelle avbøtende tiltak skal vurderes

El- fiske i Namsen: Foto Line Fjellvær

Krav til innhold i utredning om vannmiljø i arealplaner

Utredninger om vannmiljø skal gi svar på om planen medfører forringelse av berørte vannforekomster

Da elva ble flomsikra, forsvant fisken

SØR-FRON (NRK): Såkalte «flomforebyggende tiltak» fjerner ikke bare flomfaren: De ødelegger ofte også for dyrelivet i elva.

Ragnhild Moen Holo
Journalist

Publisert 25. nov. 2020 kl.
15:35
Oppdatert 26. nov. 2020 kl.
08:45

Artikkelen er flere år gammel.

Artikkel: NRK 25. nov 2020 Ragnhild Moen Holø

Dette forutsetter at utredningen har:

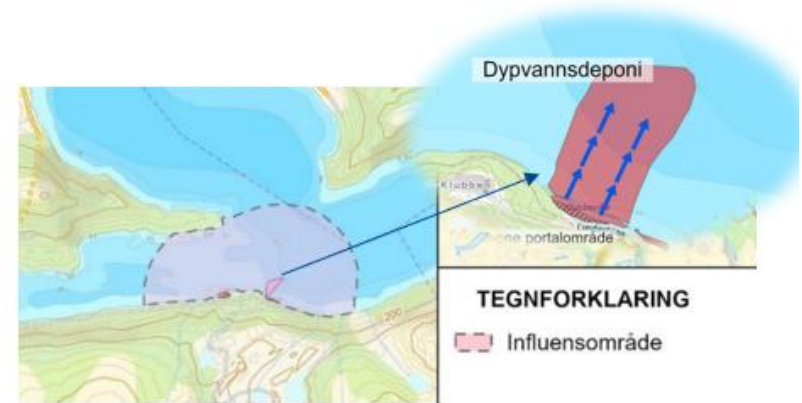
- ✓ Definert planens influensområde.
- ✓ Avklart om planområdet omfatter områder som har særskilt beskyttelse
- ✓ Beskrevet/ utredet dagens miljøtilstand for vannforekomster innenfor planens influensområde.
- ✓ Utredet planforslagets effekt på vannmiljøet og oppnåelse av miljømål – er det fare for at planen kan medføre forringelse ?
- ✓ Tilpasning og ev. avbøtende tiltak for å redusere planforslagets påvirkning på vannmiljøet skal være vurdert.

Planens influensområde- må være definert

Arealplaner kan påvirke vannforekomster langt utenfor selve planområdet.

Influensområdet:

- er det området der virkninger forventes å kunne opptre.
- skal være beskrevet, begrunnet og vist på et kart.
- inkluderer også områder på land hvor det gjøres inngrep som kan ha betydning for vannforekomster.

Illustrasjon: fremstilling av influensområde i kart

Det må fremgå om planområdet omfatter områder som har særskilt beskyttelse

- områder med spesielt sårbar eller trua ferskvannsnatur
- verneplan for vassdrag
- beskytta områder jf. vannforskriften (§§ 7, 16, 17 og i Vedlegg IV)

Dagens miljøtilstand for vannforekomster innenfor planens influensområde være beskrevet

- [Vann-Nett](#) og andre relevante kilder, må sjekkes ut
- Er eksisterende kunnskap tilstrekkelig eller trengs det nye utredninger? Vann- Nett har ikke alle svar -nye utredninger må påberegnes

Planforslagets effekt på miljøtilstanden i berørte vannforekomster skal være utredet

Samla belastning:

- eksisterende belastning i tillegg til belastningen en realisering av planforslaget vil gi.
- summen av alle påvirkninger har betydning for hvor mye belastning vannforekomsten tåler før miljøtilstanden blir forringet.
 - Klimaendringer må tas med i vurderingen av samla belastning.
- **Vil planforslaget kunne medføre forringelse?**

Her er fem hovedgrunner til at Oslofjorden er i kjelleren

Illustrasjonsfoto: Ålegress er én av de mer utsatte naturtypene i Ytre Oslofjorden
Fotograf: Erling Svensen / Havforskningsinstituttet

Kontakt

Johanna Myrseth

Aarflot

Forsker

41104205

johanna.aarflot@hi.no

- Fiske
- Miljøgifter
- Mikroplast
- Fysisk påvirkning
- næringsalter

Artikkelen er publisert på havforskningsinstituttets hjemmeside 08.05.2024. Forfatter Erlend A. Lorentzen, Foto Erling Svensen

Tilpasning og avbøtende tiltak for å redusere negativ påvirkning på vannmiljøet skal være vurdert

Hvordan kan bevaring, restaurering eller etablering av naturbaserte løsninger inkluderes?

- *Planer skal ta hensyn til behovet for åpne vannveier, overordnede blågrønne strukturer, og forsvarlig overvannshåndtering.*
- Dersom det velges andre løsninger enn naturbaserte skal det begrunnes hvorfor naturbaserte løsninger er valgt bort.

[Statlige planretningslinjer for klima- og energiplanlegging og klimatilpasning \(lovdata.no\)](https://lovdata.no)

Illustrasjon Miljødirektoratet

Tilpasning og avbøtende tiltak for å redusere negativ påvirkning på vannmiljøet skal være vurdert

Når og hvordan skal arbeid utføres?

Vannmiljøet må hensyntas under bygg-og anleggsarbeid, Arbeidet gjennomføres på:

- et tidspunkt hvor det har minst mulig negativ effekt på vannmiljøet
- en måte som hensyntar vannmiljøet

*Fysisk inngrep: Kulverter: V: kullvertrør som medfører vandringshindre.
H: halvør som gir fri pasasje. Foto: Morten A. Bergan (NINA)*

Eventuelle avbøtende tiltak skal være sikret gjennom plankart og bestemmelser

Det er kun avbøtendetiltak som er sikret gjennom plankart og bestemmelser, eller som er innarbeidet i det omsøkte tiltaket, som kan legges til grunn for vurdering av konsekvens (KU-Håndboka M-1941).

Foto: Lise Risstad

Kan planen medføre forringelse eller at miljømålene ikke nås?- Vannforskriftens §12 kommer til anvendelse

Målet skal alltid være at forringelse skal unngås. Utredninger om vannmiljø skal derfor gi svar på om planen medfører forringelse av berørte vannforekomster

- Dersom utredning konkluderer med at en plan kan medføre forringelse kommer vannforskriftens §12 til anvendelse.
- For at planen skal kunne vedtas kreves at vilkårene i vannforskriften er oppfylt.
- Vurdering av §12 i vannforskriften skal alltid gjøres av myndigheten.
- For arealplaner er det planmyndigheten, som i de fleste tilfeller er kommunen, som skal vurdere § 12.

Mye teori?

-Snart får du høre hvordan fylkeskommunen i Vest-Viken vurderer kunnskapsgrunnlaget i arealplaner

Takk for
oppmerksomheten

Foto: Lise Risstad